

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПОЛТАВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА
ІМЕНІ ЮРІЯ КОНДРАТЮКА**

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

**77-ї НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ ПРОФЕСОРІВ,
ВИКЛАДАЧІВ, НАУКОВИХ ПРАЦІВНИКІВ,
АСПІРАНТІВ ТА СТУДЕНТІВ УНІВЕРСИТЕТУ**

16 травня – 22 травня 2025 р.

ЛІКУВАЛЬНІ САДИ ЯК ПЕРСПЕКТИВНА СКЛАДОВА ОЗДОРОВЧИХ ЗАКЛАДІВ: КРИТЕРІЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА РІЗНОВИДИ

Лікувальні сади з давніх часів виконували роль простору, сприятливого для відновлення фізичного і психічного здоров'я людини. У Середньовіччі при лікарнях закладали монастирські сади — як місця для молитви, роздумів, відпочинку, а також джерела лікарських рослин. Проте з середини ХХ століття розвиток медичних технологій відсунув на другий план природу як інструмент оздоровлення. Зовнішній простір лікарень часто зводився до технічних чи декоративних функцій.

Протягом останніх десятиліть відбувається повернення до ідеї включення природного середовища в медичну інфраструктуру. Лікувальні сади знову набувають актуальності як важлива складова комплексного підходу до зцілення людини, її емоційної, фізичної і соціальної стабілізації. Сучасні дослідження доводять: споглядання природи протягом навіть кількох хвилин здатне зменшити біль, тривожність, гнів і водночас сприяти позитивному емоційному налаштуванню.

На межі ХХ–ХХІ століть дедалі більше медичних установ по всьому світу почали впроваджувати концепцію лікувальних садів як елементів комплексного підходу до одужання. Науково доведено, що навіть короткотривалий візуальний контакт з природним середовищем (від 3 до 5 хвилин) позитивно впливає на фізіологічні показники людини. Пацієнти, які мають доступ до природного середовища, демонструють вищу задоволеність перебуванням у лікарні, рідше потребують медикаментозного знеболення, швидше одужують. Зовнішні відкриті простори починають розглядатися не як декоративний елемент, а як повноцінна складова терапії.

Розробка та організація лікувального саду передбачає дотримання низки принципів, які забезпечують ефективний вплив на користувачів:

- *почуття контролю* – люди мають знати про існування саду й бути здатними знайти його, увійти та користуватись простором. Сад повинен мати приватні зони, які не видно з вікон, що виходять на нього, а також різні типи просторів, щоб користувачі відчували, що вони роблять вибір; якщо користувачі також залучені до проектування саду, це додатково посилює почуття контролю. В якості фокусних стимулів у конструкції саду можуть використовуватись усі або деякі з п'яти органів чуття;

- *зелений простір* – відчуття добробуту пацієнтів посилюється завдяки м'яким ландшафтам, тому рослинний матеріал має бути домінуючим, а тверде мощення зведене до мінімуму: дерева, кущі та квіти повинні становити близько 70% саду, а 30% — доріжки та площі.

- *фізична активність* – прогулянкові доріжки, простори для легких вправ та садівництва стимулюють пацієнтів до руху, що є важливим компонентом одужання.

- *позитивне відволікання* – лікувальні сади мають забезпечувати різні сенсорні стимули: колір, запах, звук, дотик, які викликають приємні асоціації. Замість фокусування на болю або тривожності, увага перемикається на навколишню красу та гармонію.

- *мінімізація дратівливих чинників* – лікувальний простір має бути максимально вільним від шуму, агресивного освітлення, різких запахів та візуального перевантаження.

Лікувальні сади включають в себе такі різновиди:

1. *Сенсорні сади* – ці сади зосереджені на широкому спектрі сенсорних вражень. Тут усі компоненти (твердий та м'який ландшафтний дизайн, кольори, текстури та форми) повинні бути ретельно підібрані та спроектовані таким чином, щоб вони подобалися органам чуття таким чином, щоб вони забезпечували максимальну сенсорну стимуляцію.

2. *Сади для медитації* – цей тип невеликого, закритого, тихого саду запроектований із центральною фокусною точкою, щоб допомогти пацієнтам зосередитися та розслабитися як частину процесу зцілення.

3. *Їстівні сади* – лікувальний сад можна розвинути в новому напрямку, якщо разом із традиційною рослинністю вирощувати трави, фруктові рослини та овочі у легкодоступному просторі.

Сучасне бачення лікувального саду виходить за межі суто ландшафтного дизайну. Це простір, що інтегрується у соціальну структуру лікарні, єднає пацієнтів, відвідувачів і медперсонал. Успішно спроектований сад зменшує відчуження та тривогу, перетворює лікарню з «місця страждання» на простір зцілення. У поєднанні з архітектурними рішеннями він формує нову якість оздоровчого середовища.

Отже, лікувальні сади є ефективним засобом комплексного оздоровлення, що поєднує фізичну активність, емоційне розвантаження та соціальну інтеграцію. Їх вплив доведено численними дослідженнями у сфері медицини, психології та дизайну. Включення природного середовища у простір медичних закладів позитивно впливає на стан пацієнтів, персоналу та відвідувачів. Організація садів із дотриманням принципів контролю, сенсорного різноманіття та природності сприяє створенню комфортного, ефективного й людського медичного середовища. Надалі важливо продовжувати вивчення впливу конкретних типів садів на різні групи користувачів та впроваджувати міждисциплінарні підходи до їхнього проектування.